

Karakter ve Değer Eğitimi

Eğitim Felsefesi ve Hedefleri Yönünden Karakter ve Değer Eğitimi

Dr. Fehmi Demir

Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı

Dersin İşlenişı

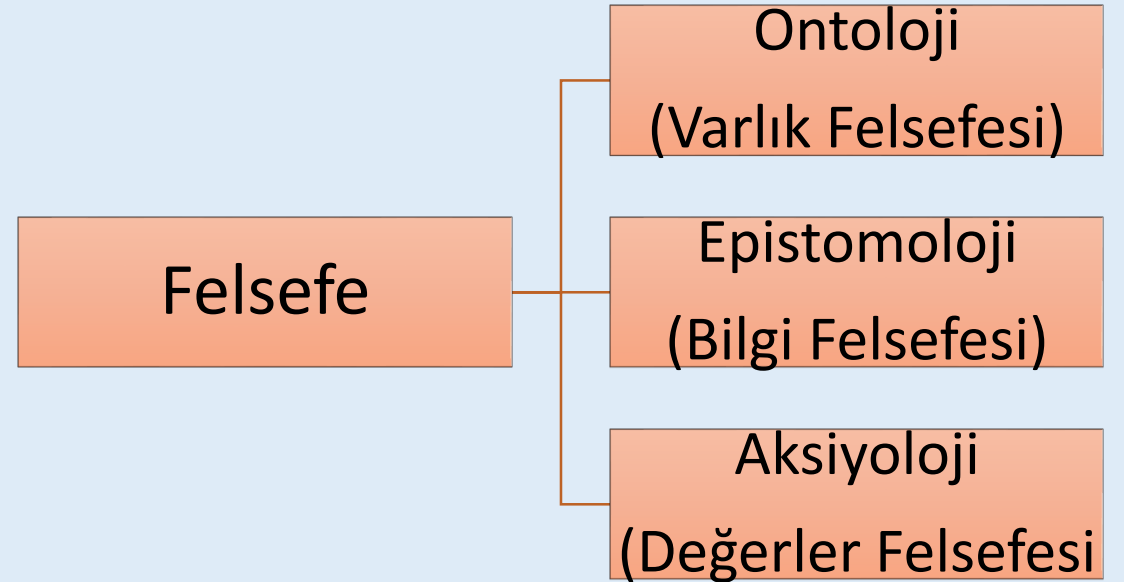
1. Giriş
2. Felsefe ve Değerler İlişkisi
3. Eğitim Felsefesi, Değerler Felsefesi ve Değerler Eğitimi
4. Eğitimin Hedefleri Yönünden Karakter ve Değer Eğitimi

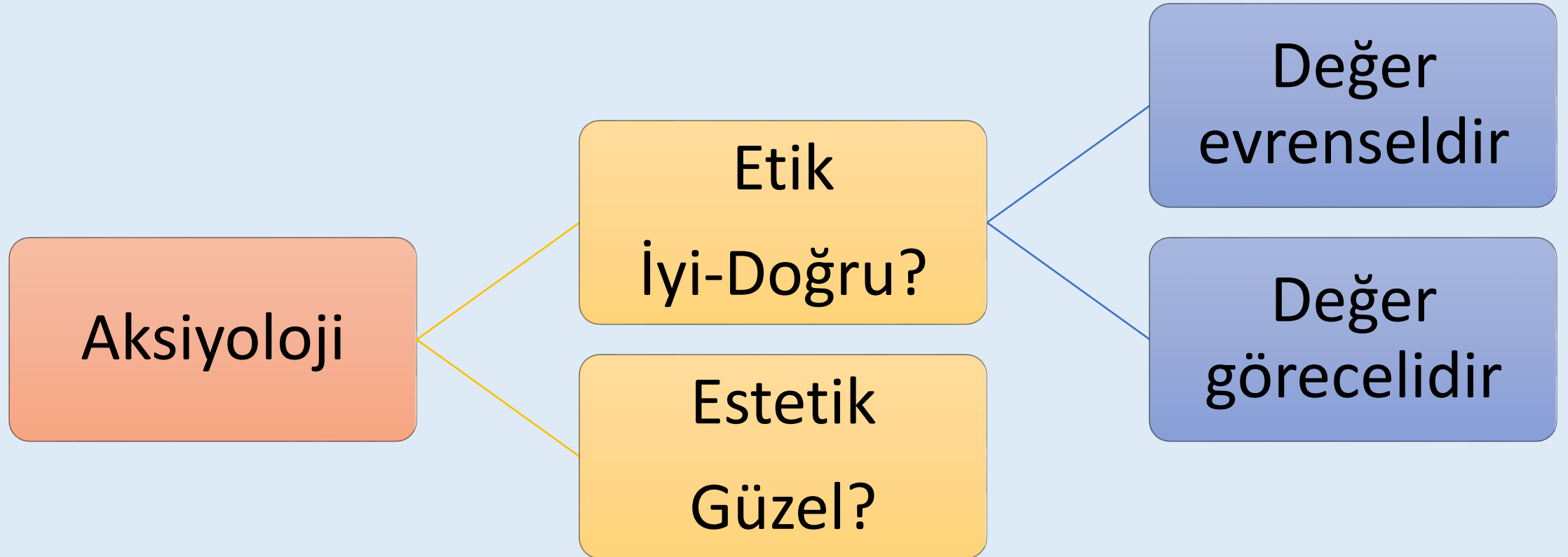
Giriş

- Değerlerin kazandırılmasında ülkenin **eğitim felsefesi belirleyici** bir rol oynar. Değerlerin nasıl işleneceği, benimsenen felsefeye göre değişiklik göstermektedir.
- Eğitim, bireye içinde yaşadığı toplumun değerlerine ve evrensel değerlere uygun bir **karakter geliştirme** ve bireyi **iyi vatandaş olarak yetiştirme** amacını da taşır.
- Toplumun iyiye ve doğruya yönelmesi ancak iyi düzenlenmiş ve kurgulanmış bir karakter ve değer eğitimi ile mümkün olabilir.

Felsefe ve Değerler İlişkisi

- Felsefenin tüm bilim dalları ile ilişkisi bulunur. **Eğitimsiz felsefe, felsefesiz eğitim olmaz.**
- Eğitim de değerler ile ilgilidir ve kime, nasıl ve **niçin** öğretileceği hususundaki değer yargılarının temelini oluşturur.

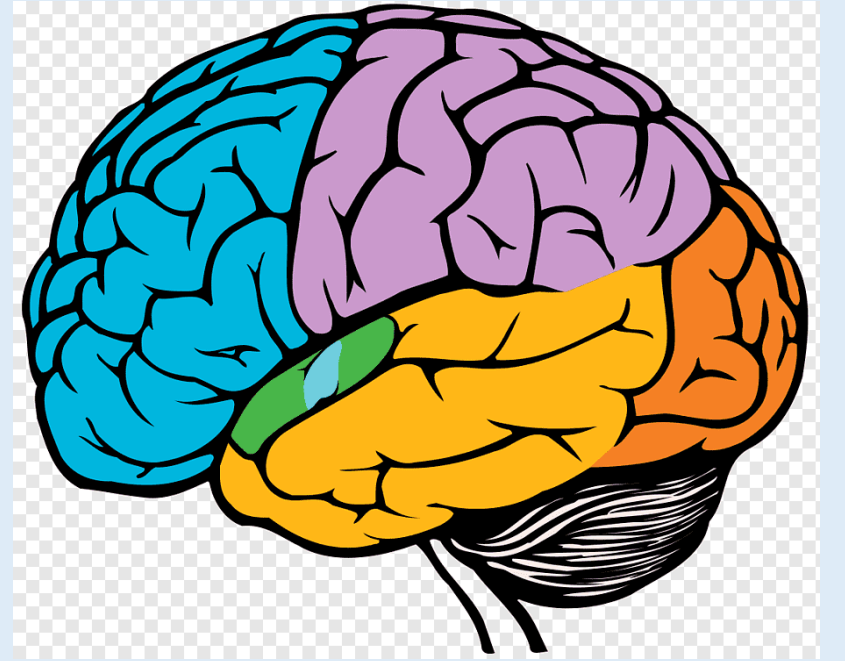

Eğitim Felsefesi, Değerler Felsefesi ve Değerler Eğitimi

- Eğitim felsefesi, eğitim politikalarına ve uygulamalarına yön vererek onları şekillendiren **varsayımları, inançları**, kavramları, **düşünceleri**, kararları, **ilkeleri ve ölçütleri** inceler; bunları kendi içindeki tutarlılık ve anlamları açısından kontrol eder.
- Eğitim sisteminin **yetiştirmek istediği insan anlayışını** değerlendirir. Eğitimi engelleyen **sorunların neler** olduğunu açıklamaya çalışır. Eğitim alanında kullanılacak yeni **varsayımlar (hipotezler) oluşturur**.

İdealistler ve Eğitim

- İdealistler, değerlere ilişkin **öz bilginin** **insanın aklından kaynaklandığını** savunmaktadır. **Etik bir davranış**, sosyal kültürde ve gelenekte geçmişten günümüze varlığını sürdüren olaylara bağlı olarak ortaya çıkar.
- İdealist değerbilime göre okullarda **yer,** **zaman ve koşullara göre değişiklik göstermeyen**, evrensel ve kültürel miras içinde yer alan değerler öğretilmelidir.

Realistler ve Eğitim

- Realist değerbilime göre okulun ve eğitimin amacı, **bireyi en iyi ve en mükemmel yetilerle donatarak onu mutlu etmektir**. Birey etik kararlarını ussal bir ereve içinde vermelidir.
- Eğitimin değerler açısından en önemli amacı, **kendini tanıma, kendini anlama ve kendini tamamlama** süreçlerinden geçirdiği bireyin yetilerini en st düzeye getirerek, bireyin iyi bir hayat yaşımasını sağlamaktır.

Pragmatistler ve Eğitim

- Pragmatistler, değerlerin insanın çevresinde meydana gelen **olgu ve olaylara karşı gösterdiği tepkilerden temel aldığını** ve **kişiden kişiye değişen** yani göreli (rölativist) olduğunu savunur.
- Pragmatist değerbilime göre okullar, hayata hazırlık amacını taşımamalıdır, aksine **hayatla i içe olmalıdır**. Topluma ve kültüre sıkıca bağlanmış bir nesil yerine, **ağa, gelişmeye ve fayda sağlamaya yönelmiş bir nesil yetiştirilmelidir**. **Nelerin öğretileceği, zamana bağlı** olarak süregelen değişiklikler içinde belirlenmelidir. Öğrenciye **fayda sağlamayacak**, işine yaramayacak, fonksiyonel değeri bulunmayan şeyler ğretilmemelidir.

Varoluşçular ve Eğitim

- Varoluşçulara göre değerler, **bireylerin kendi seçimleri ve tercihleri sonucunda ortaya çıkmış**, yaşamsal öneme sahip ve pratik değerlerdir. Varoluşçular, **kişinin bireyselliği ve özgürlüğünün ise en üst değer** olduğunu savunmaktadır.
- Varoluşçu değerbilime göre eğitim, **bireylere davranışlarını ve kendilerini belirleme olanağı** sağlayan bir öğretim planlamalıdır. Öğretimde gerek öğretmenin gerek de öğrencilerin **bireyselliklerinin** korunması önemlidir.

Natüralistler ve Eğitim

- Gerçek doğadır ve insan da doğal bir varlıktır. İnsan doğuştan iyidir çünkü Yaradan'ın elinden çıkan her şey iyidir. Çocuklar doğuştan iyi oldukları için, değerleri belirlerken ve değerleri öğretirken çocukların eğilimleri ve dürtüleri dikkate alınmalıdır.
- Natüralist değerbilime göre okullar öğrencinin anlayamadığı, anlamlandıramadığı toplumsal olay ve değerlerden uzak tutulmalıdır. Çünkü öğrenme işi sadece mantıklı olunca ve anlaşılınca gerçekleşir. Okulun işi çocuğa bir şey öğretmekten ziyade, çocuğa doğru ve aydınlık fikirler aşılamdır. Öğrencilerin bilgin olmak yerine iyi insan olması çok daha önemlidir ve bu iyilik hali doğada bulunur.

Eğitimin Hedefleri Yönünden Karakter ve Değer Eğitimi

- İnsan, öğretimden geçirilebilir, aydınlatılabilir ve eğitilebilir, ancak çocukların bu sürecin yanı sıra mutlaka iyi amaçlar dışında başka hiçbir şeyi seçmeyeceği bir **karakter ve ahlak kazandırılacak şekilde eğitilmesi gerekir.**
- Ayrıca doğru eylemlerde bulunmak için gerekli **ahlaki ve entelektüel erdemleri öğretmek eğitimin hedefinde yer almaktadır.**
- Değerler eğitimi, öğretim programları içinde **sadece bir konudan ibaret değildir.** Değerler eğitimi, sınıf içinde olumlu değerleri yaşatan ve geliştiren bir eğitim felsefesinin uygulanmasıdır.

Eğitimin Hedefleri Yönünden Karakter ve Değer Eğitimi

- Eğitim ile bireyleri mesleklerinin gerektirdiği bilgi, beceri ve tutumlarla donatmak önemlidir. Ancak bu **bilginin topluma faydalı olabilmesi için bireyin bir ahlaka da sahip olması gerekir.**
- Hem toplum hem de veliler; yeni neslin, toplumun değerlerini, yaşam tarzını, sosyal davranışlarını, alışkanlıklarını, maddi ve manevi kültürel mirasını kazanmasını istemektedirler. Okullar, bunların çocuklara kazandırılmasında **birincil sorumluluğa sahip toplumsal kurumdurlar.**

Eğitimin Hedefleri Yönünden Karakter ve Değer Eğitimi

- Bir ülkenin eğitim sistemi, o ülkenin eğitim felsefesine göre ortaya çıkar. Ortaya çıkan **felsefi bakış**, eğitim sisteminin **genel amaçlarına temel oluşturur**. Eğitim sisteminde öğretilmesi planlanan içerik ve içeriğin öğretilmesinde kullanılacak olan yöntemler ise, ülkenin eğitim felsefesine göre genel amaçlarına uygun olarak şekillenir.

Eğitimin Hedefleri Yönünden Karakter ve Değer Eğitimi

- 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 2. maddesinde Türk milli eğitiminin genel amaçlarından ilki “Türk Milletinin bütün fertlerini, Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek” olarak belirlenmiştir.

Eğitimin Hedefleri Yönünden Karakter ve Değer Eğitimi

- 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu çerçevesinde, Milli Eğitim Bakanlığı'nın **2017 yılında** gerçekleştirdiği program yenileme çalışmalarında da değerler **önemli bir yer tutmaktadır**.
- Bakanlık okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim **programlarının ana felsefesini içeren ortak bir metin** oluşturmuştur. Yenilenen programlarda **kök değerler** olarak aşağıdaki tabloda yer alan değerler belirlenmiş **ve değerlerle ilişkili bazı tutum ve davranışlara** yer verilmiştir.

Eğitimin Hedefleri Yönünden Karakter ve Değer Eğitimi

Kök Değerler	Değerlerle İlişkili Bazı Tutum ve Davranışlar
Adalet	Adil Olma, Eşit Davranma, Paylaşma...
Dostluk	Diğerkâmlık, Güven Duyma, Anlayışlı Olma, Dayanışma, Sadık Olma, Vefalı Olma, Yardımlaşma...
Dürüstlük	Açık ve Anlaşılır Olma, Doğru Sözlü Olma, Güvenilir Olma, Sözünde Durma...
Öz Denetim	Davranışlarını Kontrol Etme, Davranışlarının Sorumluluğunu üstlenme, Öz Güven Sahibi Olma, Gerekğinde Özür Dileme...
Sabır	Azimli Olma, Tahammül Etme, Beklemeyi Bilme...
Saygı	Alçakgönüllü Olma, Başkalarına Kendine Davranılmasını İsteddiği şekilde Davranma, Diğer İnsanların Kişiliklerine Değer Verme, Muhatabının Konumunu, Özelliklerini ve Durumunu Gözetme...
Sevgi	Aile Birliğine Önem Verme, Fedakârlık Yapma, Güven Duyma, Merhametli Olma, Vefalı Olma...
Sorumluluk	Kendine, Çevresine, Vatanına, Ailesine Karşı Sorumlu Olma; Sözünde Durma, Tutarlı ve Güvenilir Olma, Davranışlarının Sonuçlarını Üstlenme..
Vatanseverlik	Çalışkan Olma, Dayanışma, Kurallara ve Kanunlara Uyma, Sadık Olma, Tarihsel ve Doğal Mirasa Duyarlı Olma, Toplumu Önemseme...
Yardımseverlik	Cömert Olma, İş Birliği Yapma, Merhametli Olma, Misafirperver Olma, Paylaşma...

Eğitimin Hedefleri Yönünden Karakter ve Değer Eğitimi

- Türkiye'nin yanı sıra dünyada altmışın üzerinde ülkede uygulanan **Yaşayan Değerler Eğitimi Programı** ile **iyi karaktere sahip bireyler** yetiştirilmesi amaçlamaktadır ve iyi karaktere sahip olmak için gerekli **“barış, saygı, sevgi, işbirliği, mutluluk, dürüstlük, alçak gönüllülük, sorumluluk, samimiyet, hoşgörü, özgürlük ve birlik”** olmak üzere 12 değer belirlenmiştir.

Birlikte Yaşama Kültürünü Sağlamada Değerler

- Çocuklara temel ahlaki değerlerin ve etik davranışların kazandırılmasında ve bu etik duruşun karakterlerinin bir parçası haline getirilmesini sağlayacak karakter eğitiminin verilmesinde **en etkili kurum ailedir**. Ancak **ailenin** bu alandaki **eksikliği**nin belirli bir ölçüde **okullar tarafından karşılanmaya** çalışıldığı söylenebilir.
- Okullar, ailelerin değer öğretiminde yetersiz kaldığı noktaları, okullarda karakter eğitimi programları düzenlenerek çocuklara kazandırması amaçlanmaktadır.

- Karakter eğitimi, öğrencinin ahlaki olarak **iyi olanları yapması** ve karakterlerinin okul tarafından geliştirilebilmesi için **gösterilen her türlü çaba** olarak ifade edilmektedir.
- Karakter eğitiminde okulların **en temel görevi**, çocukların ailelerinde alamadıkları temel **değerlerin, uygun programlar aracılığıyla** çocuklara **kazandırılmasına** yardımcı olmaktır.

- Bu bağlamda öğrencilere kazandırılacak değerlerin felsefi bir bakış açısı ile belirlenmesi ve bu değerlerin öğrencilerin kişiliklerinin bir parçası haline getirilmesi önemlidir. Öğrencilerin bilgi ile donatılması okullarda verilen bilimsel bilgi ile mümkün olurken, iyi bir insan olarak yetiştirmeleri ise değerlerin ve iyi bir karakter eğitiminin bireye kazandırılması ile gerçekleşebilir.

Yararlanılan Kaynaklar

- Çınar, F. (2019). Karakter ve Değerler Eğitimi. V. Aktepe ve M. Gündüz (Editörler). *Kavramsal Çerçeve*. Ankara: Pegem Akademi, ss.2-19.
- Başçı Namlı, Z. (2019). Karakter ve Değerler Eğitimi. S. Z. Genç ve A. Beldağ (Editörler). *Karakter Eğitimi ve Temel Kavramlar*. Ankara: Pegem Akademi, ss.2-19.